

**DIE VERBAND TUSSEN GESIN-VAN-OORSPRONGFAKTORE EN  
HUWELIKSBEVREDIGING**

deur

**Anja Groenewald**

Hierdie verhandeling (in artikelformaat) is ingedien in ooreenstemming met die gedeeltelike  
vereistes vir die graad

**MAGISTER ARTIUM  
(VOORLIGTINGSIELKUNDE)**

in die

**FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE  
DEPARTEMENT SIELKUNDE**

aan die

**UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT**

Studieleier: Dr. H.S. van den Berg

Mede-studieleier: Prof. C. Venter

November 2005

Ek verklaar dat die verhandeling wat hierby vir die graad Magister Artium (Voorligtingsielkunde) aan die Universiteit van die Vrystaat deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander universiteit/fakulteit ingedien is nie. Ek doen voorts afstand van die outeursreg in die verhandeling ten gunste van die Universiteit van die Vrystaat.

---

Anja Groenewald

30/11/2005

## **ERKENNINGS**

My opregte dank aan:

- My Hemelse Vader vir sy genade wat Hy elke dag ryklik aan my betoon.
- My gesin wat my heelhartig ondersteun het tydens my studies.
- My studieleier, Dr. Henriëtte van den Berg, vir haar ondersteuning en uitstekende leiding.
- My mede-studieleier, Prof. Chris Venter, vir sy insette.
- Prof. Karel Esterhuyse vir die statistiese analise.
- Christo Fourie vir die taalversorging.

A. GROENEWALD

Bloemfontein

November 2005

## **INHOUDSOPGAWE**

**p**

|                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------|----|
| Literatuuroorsig                                                  | 3  |
| Metode van ondersoek                                              | 7  |
| Meetinstrumente                                                   | 8  |
| Ondersoekgroep                                                    | 9  |
| Insameling van gegewens                                           | 11 |
| Statistiese prosedure                                             | 11 |
| Resultate en bespreking van resultate                             | 12 |
| Beskrywende statistiek                                            | 12 |
| Verbande tussen huweliksbevrediging en gesin-van-oorsprongfaktore | 13 |
| Samevatting                                                       | 19 |
| Bronnelys                                                         | 23 |

| <b>TABELLE</b>                                                                                                                                                                   | <b>p</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Tabel 1: Cronbag se $\chi^2$ -koëffisiënte, gemiddeldes en standaardafwykings vir die totale groep                                                                               | 9        |
| Tabel 2: Gemiddeldes en standaardafwykings rakende enkele biografiese veranderlikes vir die egpare                                                                               | 10       |
| Tabel 3: Frekwensiedistribusie van mans en vroue rakende beroep en huwelikstatus van ouers                                                                                       | 10       |
| Tabel 4: Gemiddeldes en standaardafwykings vir die totale ondersoekgroep asook die geslagte afsonderlik                                                                          | 13       |
| Tabel 5: Korrelasiekoëffisiënte tussen huweliksbevrediging en gesin-van-oorsprongfaktore vir die totale groep (N=94) asook die twee geslagte (n=47) afsonderlik                  | 14       |
| Tabel 6: Resultate van meervoudige regressie-ontledings vir die totale groep en geslagte afsonderlik                                                                             | 15       |
| Tabel 7: Bydraes van die verskillende voorspeller veranderlikes tot $R^2$ rakende huweliksbevrediging van die totale groep                                                       | 16       |
| Tabel 8: Bydraes van die verskillende voorspeller veranderlikes tot $R^2$ rakende huweliksbevrediging van die vroue                                                              | 17       |
| Tabel 9: Korrelasiekoëffisiënte tussen huweliksbevrediging van vrou/man en gesin-van-oorsprongfaktore van die man/vrou                                                           | 18       |
| Tabel 10: Resultate van meervoudige regressie-ontledings rakende die voorspelling van huweliksbevrediging van die mans/vroue op grond van vrou/man se gesin-van-oorsprongfaktore | 19       |

Die onlangse paradigmaskuif na Positiewe Sielkunde behels 'n sterker klem op psigologiese welstand en die faktore wat 'n bydrae daartoe lewer. Alhoewel die bestudering van die determinante van geluk so oud soos die mensdom self is, het wetenskaplike studie die afgelope vyf dekades gefokus op patologie en negatiewe emosies. Volgens Seligman (2002) is daar een artikel oor geluk vir elke honderd artikels oor hartseer. Daarom voer Seligman aan dat die tyd aangebreek het vir 'n wetenskap wat positiewe emosie verstaan, deugde bou en rigtingwysers vind vir die 'goeie lewe'.

Die voorstanders van die paradigmaskuif na positiewe sielkunde poog om 'n balans te herstel tussen die bestudering en behandeling van swakhede, negatiewe emosies, leemtes en ongesonde prosesse enersyds; en fortigene faktore, gesonde prosesse en vervulling andersyds (Lopez & Snyder, 2003). In die praktyk sal voorstanders van die fortigene benadering dus faktore soos persoonlike sterktes, hulpbronne, hoop en coping beklemtoon om gesonde funksionering of geresing in kliënte te fasiliteer.

Die fokus van die fortigene benadering is die bestudering en bevordering van geluk en welstand (Seligman, 2002). Ryff (1995) konseptualiseer psigologiese welstand as 'n multidimensionele konstruk met die volgende sleutel-dimensies: selfaanvaarding, persoonlike groei, outonomie, positiewe verhoudings, omgewingsbemeestering en sinvolheidsbeleving. Alhoewel Myers (1992) stel dat geen enkele faktor noodsaaklik of voldoende is in die bevordering van welstand nie, is daar tog beduidende korrelasies gevind tussen welstand en selfbeeld, persoonlike beheer, optimisme, ekstrasversie en bevredigende verhoudings, waaronder huweliksbevrediging (Lopez & Snyder, 2003; Myers, 1992).

Daar is ook gevind dat ongelukkige huwelike welstand ondermyn (Seligman, 2002). Dit is dus nie bloot huwelikstatus wat welstand bevorder nie, maar spesifiek die kwaliteit van 'n huwelik. Huweliksbevrediging word as 'n belangrike determinant van 'n persoon se algemene welstand beskou (Larson & Holman, 1994, Ryff, 1995). Volgens Meyers (1992) blyk persone met 'n gelukkige huwelik 'n groter mate van welstand te ervaar en rapporteer hulle minder gevoelens van depressie. Dit volg dan dat, in die strewe na welstand en geluk, dit belangrik sou wees om te bepaal watter faktore huweliksbevrediging beïnvloed. Volgens Bradbury, Fincham en Beach (2000) is dit nie net belangrik om huweliksbevrediging opsigself te bestudeer nie, maar dit is ook belangrik om die effek daarvan op die individu en gesin se welstand te begryp.

In die lig van bogenoemde is dit dus kommerwekkend dat ongeveer die helfte van alle eerste huwelike eindig met egskeiding (Bradbury et al., 2000; Vaillant & Vaillant, 1993) en dat die vlak van bevrediging in gevestigde huwelike sedert die sewentigerjare steeds aan die afneem is (Rogers & Amato, 1997). Selfs in gelukkige huwelike toon huweliksbevrediging 'n geleidelike afname oor die eerste dekade na huweliksluiting (Seligman, 2002). Die omvang van huweliksonmin en -konflik word ook reflekteer in Suid-Afrikaanse egskeidingsyfers. In die laaste Suid-Afrikaanse sensus (Statistiek Suid-Afrika, 2004) was daar 551 438 geskeide persone (hierdie syfer sluit persone wat geskei was, maar weer getroud is, uit). Die meeste egskeidings (32%) word onder blanke persone gerapporteer.

Alhoewel elke fase in die lewensiklus verskillende eise met gepaardgaande konflikte aan egpare stel (Language, 1998), is dit veral middeljarige paartjies wat 'n groter vatbaarheid toon vir 'n afname in huweliksbevrediging. Cavanaugh (1993) noem dat vroue in hul middeljare dikwels meer krities is en hul mans as te "afhanklik" beskryf, terwyl die mans al hoe meer belangstelling in die huwelik verloor soos wat die vroue se voorkoms verander. Dit wil voorkom of die teenwoordigheid van kinders 'n huwelik se stabiliteit verhoog, maar huweliksbevrediging verlaag (Waite & Lillard, 1991), omdat egpare met kinders minder tyd het om aan hul huwelik te bestee (Cavanaugh, 1993). Produktiwiteit in hul beroepsvelde en gesins- en gemeenskapsbetrokkenheid is 'n belangrike taak vir middeljarige pare en die wyse waarop huweliksmaats streef om produktiwiteit te bereik, mag lei tot konflik (Freeman, 1992). Terselfdertyd word ware intimiteit eers in die laat dertigerjare gevestig (Freeman, 1992) en kom daar juis in hierdie tyd 'n geleidelike wegbeweeg van mekaar of 'n toename in intimiteit voor (Glick & Kessler, 1980).

Bogenoemde faktore bevestig dat dit belangrik is om die huwelike van middeljarige paartjies te bestudeer ten einde positiewe uitkomst in hierdie huwelike te bevorder. Die huidige studie beoog om 'n daadwerklike bydrae hiertoe te lewer. Jacobson en Addis (1993) is van mening dat intervensie juis moet geskied tydens periodes in die lewensiklus waar die potensiaal vir onmin groter is. Hierdie periodes bied uitstekende geleenthede om voorkomend te werk.

Ondersoeke wat inligting versamel oor faktore wat huweliksbevrediging beïnvloed kom veral sedert die negentigerjare voor (Bradbury et al., 2000). In 2003 het Mathews (2003) 'n soortgelyke ondersoek onder Suid-Afrikaanse paartjies gedoen en gevind dat hoe langer die

paartjies getroud was, hoe laer was hul vlak van huweliksbevrediging. Die navorser het ook gevind dat daar 'n direkte verband is tussen seksuele bevrediging en huweliksbevrediging.

Nog 'n faktor wat in verband met huweliksbevrediging bestudeer word, is die onderskeie huweliksmaats se gesinne van oorsprong. Dit word dan ook algemeen aanvaar dat persone gevorm word deur die ervarings binne hul oorspronklike gesinne (Freeman, 1992; Glick & Kessler, 1980). As huweliksbevrediging nie voorkom nie beteken dit dikwels dat een of albei huweliksmaats nog probleme ondervind met kwessies uit die gesin-van-oorsprong. Die huweliksstelsel is immers nie 'n geslote stelsel nie en daar kan verwag word dat funksionering binne hierdie stelsel beïnvloed word deur al die ander sisteme waarvan die individu deel is.

Daar is gevind dat die verhouding tussen huweliksmaats nie net die funksionering van die hele gesin bepaal nie (Freeman, 1992), maar verskeie studies wys daarop dat huweliksprobleme tussen ouers die verhoudings van hul volwasse kinders beïnvloed (Doucet & Aseltine 2003, Sabatelli & Bartle-Haring, 2003). Op Suid-Afrikaanse front het De Wet (1985) inderdaad bevind dat inligting oor die gesin-van-oorsprong benut kan word om verandering in 'n problematiese huweliksverhouding te bewerkstellig.

Naude (1990) het huwelike van Suid-Afrikaanse paartjies bestudeer en noem dat oordrag uit die kinderjare 'n negatiewe invloed op huweliksbevrediging kan hê. Larson en Holman (1994) bevestig ook dat die prosesse en interaksies in die gesin-van-oorsprong 'n baie belangriker voorspeller van huwelikskwaliteit is as 'n enkele gebeurtenis soos egskeiding. Van die faktore wat huwelikskwaliteit beïnvloed, is gereelde konflik in die gesin-van-oorsprong (Doucet & Aseltine, 2003); die mate waartoe kommunikasievaardighede in die gesin-van-oorsprong verwerf word (Sanders, Halford en Behrens, 1999); en die mate waartoe die agtergrond in die onderskeie gesinne-van-oorsprong verskil en gevolglik groter aanpassings gemaak moet word deur beide huweliksmaats (Du Rand, 1991).

Sabatelli en Bartle-Haring (2003) was van die eerste navorsers wat oorkruis-effekte van gesin-van-oorsprongfaktore bestudeer het. Hulle het gevind dat die vrou se gesin-van-oorsprongervaringe haar eie en haar man se huweliksaanpassing beïnvloed; terwyl die man se gesin-van-oorsprongervaringe slegs sy eie aanpassing beïnvloed. Dit het ook uit hul

navorsing geblyk dat die gesin-van-oorsprong huweliksaanpassing selfs in die middeljare beïnvloed.

Die meeste van bogenoemde studies word egter vanuit 'n patogene paradigma gekonseptualiseer. Dit fokus dikwels op ouers se egskeiding (Amato, 1996; Sanders et al., 1999), disfunksionele gehegtheid (Klohn & Bera, 1998), gebrek aan ondersteuning van ouers en skoonouers en disfunksie binne die gesin (Larson & Holman, 1994).

Die huidige navorsing verskil van die bogenoemde studies deurdat 'n ander teoretiese benadering gebruik word om die gesin-van-oorsprongfaktore te bestudeer, naamlik die McMastermodel van gesinsfunksionering. Verder word veranderlikes nie in terme van patologie bestudeer nie, maar val die klem juis op faktore wat huweliksbevrediging bevorder.

Die McMastermodel van gesinsfunksionering is 'n pragmatiese, omvattende model van gesinsassessering en –behandeling wat oor 'n tydperk van 30 jaar ontwikkel is (Miller, Ryan, Keitner, Bishop & Epstein, 2000). Die model bestaan uit ses dimensies wat vir die verklaring van gesinstruktuur, organisasie en transaksionele patrone gebruik word (Epstein, Baldwin & Bishop, 1983). Hierdie dimensies sluit in: probleemoplossing, kommunikasie, rolle, affektiewe responsiwiteit, affektiewe betrokkenheid en gedragsbeheer. Epstein en Bishop (1991) voer aan dat gesonde gesinne nie noodwendig minder probleme as disfunksionele gesinne het nie, maar dat gesonde gesinne bloot beter in staat is om hul probleme op te los. Freeman (1992) ondersteun hierdie standpunt en beklemtoon dat liefde, omgee en toewyding nie afwesig is in ongelukkige huwelike nie.

Al ses die dimensies van die McMastersmodel is nog nie saam in verband met huweliksbevrediging bestudeer nie. Studies oor gedragsbeheer, affektiewe betrokkenheid of affektiewe responsiwiteit en huweliksbevrediging is nie opgespoor nie, aangesien die terme nie algemeen buite die McMastermodel gebruik word nie. Daar bestaan verskeie studies oor rolle en huweliksbevrediging, maar ander navorsers definieer rolle selde soos wat dit in die McMastermodel gedefinieer word. Daar kan dus nie 'n vergelyking gemaak word tussen sodanige studies en die huidige studie nie. Navorsing wat van die McMastermodel gebruik gemaak het, handel meestal oor gemoedsversteurings, mediese siektes, kinders en terapeutiese behandeling (Miller et al., 2000).

Alhoewel hierdie model op 'n probleemgesentreerde sisteem-teoretiese benadering geskoei is, beklemtoon dit ook optimale ontwikkeling van die mens (Epstein & Bishop, 1991) en ag die model dit belangrik om die gesinsisteem in terme van probleme en sterkpunte te verstaan. Die model lê dan ook kriteria neer waaraan effektief funksionerende gesinne uitgeken kan word. 'n Positiewe sielkundebenadering kan dus met gemak gebruik word om die gesin-van-oorsprong te bestudeer. Die huidige navorsing sal poog om vas te stel watter van die ses dimensies huweliksbevrediging bevorder en dus indirek bydra tot die individu en huwelikspaar se geluk en welstand. Daar is nog geen resente Suid-Afrikaanse studies wat huweliksbevrediging spesifiek in terme van gesin-van-oorsprongfaktore bestudeer het nie (soektog uitgevoer op 5 Oktober 2005, op SA Studies-, Academic Search Premier- en PsycINFO-databasisse). Sabatelli en Bartle-Haring (2003) het wel sodanige faktore onder Amerikaanse paartjies in hul middeljare bestudeer. Alhoewel die huidige navorsing nes hierdie navorsers oorkruiseffekte wil bepaal, word daar van ander meetinstrumente gebruik gemaak. Dit sal belangrik wees om 'n vergelyking te tref tussen die resultate van die twee studies.

## **METODE VAN ONDERSOEK**

Met hierdie studie word beoog om die verband tussen getroude middelvolwassenes se vlak van huweliksbevrediging en gesin-van-oorsprongfaktore te ondersoek. Gevolglik is 'n nie-eksperimentele tipe navorsing ter sprake (Huysamen, 1993). Om hierdie verband te ondersoek is soos volg te werk gegaan:

- Eerstens is die verband tussen die egpare (mans en vroue gesamentlik) se mate van huweliksbevrediging (kriteriumveranderlike) en hul eie gesin-van-oorsprongfaktore (voorspeller veranderlikes) ondersoek. Die gesin-van-oorsprongfaktore is die volgende: probleemoplossing, kommunikasie, rolle, affektiewe responsiwiteit, affektiewe betrokkenheid, gedragsbeheer en algemene funksionering. Daarna is hierdie verbande vir die mans en vroue afsonderlik ondersoek.
- Tweedens is die verband tussen die man se gesin-van-oorsprongfaktore en die vrou se huweliksbevrediging asook die verband tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktore en die man se huweliksbevrediging ondersoek.

## MEETINSTRUMENTE

‘n Biografiese vraelys is gebruik om inligting rakende demografiese besonderhede soos ouderdom, geslag en beroep te verkry. Inligting rakende die gesin waarin die persoon grootgeword het (byvoorbeeld huwelikstatus van ouers en hoeveelheid sibbe) en sy/haar huidige gesin (grootte, hoeveelste huwelik en aantal jare getroud) is ingewin.

Die Huweliksaanpassingstoets (*Marital Adjustment Test*) van Locke en Wallace (1959) is ‘n instrument wat wyd gebruik word om huweliksbevrediging te meet (Fincham & Bradbury, 1993). Die instrument bestaan uit 15 items waarvan die routellings gesommeer word. ‘n Hoër totaalstelling dui op beter aanpassing met ‘n maksimumtelling van 158. Die items omvat ‘n verskeidenheid dimensies van huweliksfunksionering, onder andere hantering van finansies, konflik en skoonfamilie, vryetydsbesteding, vriendskappe, die seksuele verhouding, lewensfilosofie en vertroue (Schutte & Molouff, 1995). Volgens Fincham en Bradbury (1993) het die instrument ‘n halfveringsbetroubaarheid van 0.90.

Die McMaster Gesinsassesseringsinstrument (*McMaster Family Assessment Device*) meet gesinsfunksionering in ses areas (Miller et al., 2000). Probleemoplossing dui op die gesin se vermoë om probleme op te los op ‘n vlak wat effektiewe funksionering behou; kommunikasie gee ‘n aanduiding van die manier hoe inligting uitgeruil word binne die gesin; rolle toon die herhaalde patrone van gedrag waardeur individue gesinsfunksies vervul; affektiewe responsiwiteit dui op die vermoë van die gesin om met die gepaste kwaliteit en kwantiteit emosie op stimuli te reageer; affektiewe betrokkenheid gee ‘n aanduiding van die mate waartoe die gesin belangstel in individuele gesinslede; laastens toon gedragsbeheer die mate waartoe die gesin gedefinieer het wat die standaard vir gedrag is wat elke lid moet handhaaf (Epstein & Bishop, 1991). Die instrument het ook ‘n algemene funksioneringskaal. Die vraelys bestaan uit 60 items. ‘n Gemiddelde telling word bepaal vir elke skaal nadat die routellings van die items waaruit die skaal bestaan, gesommeer is. ‘n Minimumtelling van 1 en maksimumtelling van 4 is moontlik vir elke skaal. ‘n Hoër telling dui op groter disfunksie. Alpha-koëffisiënte wat strek vanaf 0.72 tot 0.92 is deur Epstein et al. (1983) vir die subskale op ‘n Amerikaanse ondersoekgroep gevind.

Vervolgens is die interne konsekwentheid waarmee die items in elk van die veranderlikes meet, ondersoek. Dit is gedoen deur Cronbach se  $\alpha$ -koëffisiënte met behulp van die SPSS-rekenaarprogrammatuur (SPSS Incorporated, 2001) te bereken (verwys na Tabel 1).

Tabel 1: Cronbach se  $\alpha$ -koëffisiënte, gemiddeldes en standaardafwykings vir die totale groep

| Veranderlike                                                                | Aantal items | $\alpha$ -koeffisient |
|-----------------------------------------------------------------------------|--------------|-----------------------|
| Huweliksbevrediging<br>(Huweliksaanpassingstoets)                           | 15           | 0,725                 |
| Gesin - van oorsprongfaktore<br>(McMaster<br>Gesinsassesseringsinstrument): |              |                       |
| Probleemoplossing                                                           | 6            | 0,835                 |
| Kommunikasie                                                                | 9            | 0,887                 |
| Rolle                                                                       | 11           | 0,740                 |
| Affektiewe responsiwiteit                                                   | 6            | 0,829                 |
| Affektiewe betrokkenheid                                                    | 7            | 0,601                 |
| Gedragsbeheer                                                               | 9            | 0,649                 |
| Algemene funksionering                                                      | 12           | 0,901                 |

Die  $\alpha$ -koëffisiënte in tabel 1 toon dat die meerderheid veranderlikes se items 'n hoë mate van interne konsekwente metings lewer. Slegs die faktore affektiewe betrokkenheid en gedragsbeheer toon relatief lae betroubaarheid aangesien die koëffisiënte laer as 0,7 is. Volgens Nunnally en Bernstein (1994) is koëffisiënte van 0,6 en hoër egter aanvaarbaar vir nie-kognitiewe konstrakte. Die koeffisiente is dus van so 'n aard dat dit in verdere ontledings benut kan word.

## ONDERSOEKGROEP

'n Sneeubalsteekproef (Huysamen, 1993) van 47 getroude pare is verkry met behulp van kleuterskoolhoofde, dominees en besigheidsbestuurders in Bloemfontein. Die proefpersone kom uit 'n homogene groep, naamlik Afrikaanssprekende getroude egpare wat ten minste een kind het en waarvan beide huweliksmaats tussen 29 en 40 jaar oud is.

Vir die egpare as 'n groep is die gemiddeldes en standaardafwykings rakende enkele biografiese veranderlikes, wat op die intervalskaal gemeet is, bereken. Die veranderlikes ter sprake is tydperk getroud, aantal kinders en aantal sibbe (vergelyk Tabel 2).

Tabel 2: Gemiddeldes en standaardafwyking rakende enkele biografiese veranderlikes vir die egpare

| Veranderlike            | N  | $\bar{X}$ | s    |
|-------------------------|----|-----------|------|
| Tydperk getroud in jare | 47 | 8,80      | 3,52 |
| Aantal kinders          | 47 | 1,83      | 0,73 |
| Aantal sibbe            | 47 | 2,53      | 1,44 |

Vanuit Tabel 2 is dit duidelik dat die gemiddelde tydperk wat die egpare getroud is ongeveer 9 jaar is met 'n standaardafwyking van ongeveer  $3\frac{1}{2}$  jaar. Die egpare het gemiddeld ongeveer 2 kinders en gemiddeld ongeveer  $2\frac{1}{2}$  sibbe. Die gemiddelde ouderdomme is 34,57 jaar en 33,28 jaar vir die mans en vroue onderskeidelik.

Enkele veranderlikes is vir die mans en vroue afsonderlik bereken aangesien dit nie sinvol was om dit vir die groep as 'n geheel te bereken nie. In Tabel 3 verskyn die frekwensies rakende die beroep en hul ouers se huwelikstaat van die mans en vroue afsonderlik.

Tabel 3: Frekwensiedistribusie van mans en vroue rakende beroep en huwelikstatus van ouers

| Veranderlike                         | Mans |      | Vroue |      |
|--------------------------------------|------|------|-------|------|
| <b>Beroep:</b>                       |      |      |       |      |
| Professioneel, semi-prof. en tegnies | 27   | 57,5 | 23    | 48,9 |
| Bestuur, uitvoerend, administratief  | 12   | 25,5 | 9     | 19,2 |
| Klerklik en verkope                  | 2    | 4,3  | 4     | 8,5  |
| Dienste                              | 1    | 2,1  | 1     | 2,1  |
| Boerdery                             | 0    | 0,0  | 1     | 2,1  |
| Ambagte, vakleerlingskap             | 3    | 6,3  | 1     | 2,1  |
| Ander                                | 2    | 4,3  | 8     | 17,1 |
| <b>Huwelikstaat van ouers:</b>       |      |      |       |      |
| Getroud                              | 33   | 70,2 | 36    | 76,6 |
| Geskei                               | 4    | 8,5  | 4     | 8,5  |

|               |   |     |   |     |
|---------------|---|-----|---|-----|
| Een oorlede   | 4 | 8,5 | 3 | 6,4 |
| Beide oorlede | 3 | 6,4 | 0 | 0,0 |
| Ander         | 3 | 6,4 | 4 | 8,5 |

Die beroepe wat in die kategorie 'ander' val sluit die volgende in: een student, ses huisvroue, twee werkloos en een persoon wat nie die vraag voltooi het nie. Drie persone se ouers was ongetroud, een het by haar grootouers grootgeword, drie het meer as een opsie aangedui (byvoorbeeld 'n ouer is oorlede waarna die oorlewende ouer weer getroud is). Dit blyk ook dat die groep hoofsaaklik uit hoogs geskoolde persone bestaan het. 71 persone (75,5% van die totale groep) se beroepe is professioneel, semi-professioneel, tegniese, besturend, uitvoerend of administratief van aard.

## **INSAMELING VAN GEGEWENS**

Die vraelyste is beskikbaar gestel in Afrikaans. 'n Inligtingstuk is aan die vraelyste geheg waarin die versekering gegee is dat die data vertroulik hanteer sal word. Daar is ook verduidelik hoe om die vraelyste te voltooi. Al drie die instrumente is selfrapporteringsvraelyste. Die pare kon dit dus huis toe neem en na voltooiing terugbesorg aan die toetsadministreerder. Hierdie aanslag is gevolg om tyd, moeite en onkoste te bespaar. Elke paar is ook die geleentheid gebied om terugvoer te ontvang rakende hul eie vraelyste. Vraelyste is uitgegee aan 90 pare, maar slegs 52 het hul vraelyste terugbesorg. Vyf van hierdie pare was egter jonger as 29 jaar en is nie ingesluit by die steekproef nie.

## **STATISTIESE PROSEDURE**

Ten einde die verbande tussen die genoemde veranderlikes te ondersoek, sal Pearson se produkmomentkorrelasie bereken word. Om egter te bepaal of die verbande vir die twee geslagte (mans en vroue) beduidend van mekaar verskil, sal Fisher se  $r$ - tot  $Z$ -transformasie gebruik word (Howell, 2002). In hierdie geval konstateer die nulhipotese dat die verskil tussen twee populasieskorrelasies gelyk is aan nul.

Benewens die bepaling van enkelvoudige verbande tussen die gesin-van-oorsprongfaktore en huweliksbevrediging, is besluit om deur middel van die hiërargiese regressie-ontledingstechniek ook die variansie in die kriterium (huweliksbevrediging) wat deur die

voorspellers (gesin-van-oorsprongfaktore) verklaar kan word, te ondersoek. Die werkswyse wat in hierdie geval gevolg is, is om eerstens die totale variansie wat deur die voorspeller veranderlikes gesamentlik (volledige model) ten opsigte van die kriterium verklaar word, te bepaal. Daarna is telkens een van die voorspeller veranderlikes weggelaat om daardie spesifieke veranderlike se bydrae tot die verklaring van die variansie te bepaal. Die persentasie variansie wat deur die voorspellers verklaar word, word deur  $R^2$  (gekwadreerde meervoudige korrelasiekoëffisiënt) aangetoon. Om te bepaal of 'n spesifieke voorspeller se bydrae tot die  $R^2$ -waarde statisties beduidend is, sal dit met behulp van die hiërargiese  $F$ -toets ondersoek word. Soos in die geval met die korrelasies sal hierdie ontledings vir die totale groep sowel as vir die geslagte afsonderlik ondersoek word.

Wanneer die beduidendheid van 'n toename in  $R^2$  ondersoek word, is dit ook nodig om die effekgrootte van die bydrae wat 'n bepaalde voorspeller lewer, te bereken. Die effekgrootte verskaf 'n aanduiding van die bydrae tot  $R^2$  in terme van die proporsie onverklaarde variansie van die volledige model. Volgens Van der Westhuizen, Monteith en Steyn (1989) kan die effekgrootte van die individuele bydraes in terme van  $f^2$  bereken word en wel met behulp van die volgende formule:

$$f^2 = \frac{R^2 - R^2_1}{1 - R^2}$$

waar:

$R^2$  = proporsie variansie verklaar deur die volledige model

$R^2_1$  = proporsie variansie verklaar deur die kleiner getal onafhanklike veranderlikes

## **RESULTATE EN BESPREKING VAN RESULTATE**

Vervolgens sal die resultate van die ondersoekgroep ontleed en bespreek word.

### **BESKRYWENDE STATISTIEK**

Die beskrywende statistiek (gemiddeldes en standaardafwykings) word ten opsigte van die kriterium- sowel as die voorspeller veranderlikes vir die totale groep sowel as die twee geslagte afsonderlik in Tabel 4 aangetoon.

Tabel 4: Gemiddeldes en standaardafwykings vir die totale onderoekgroep asook die geslagte afsonderlik

|                             | Totale groep |       | Mans      |       | Vroue     |       |
|-----------------------------|--------------|-------|-----------|-------|-----------|-------|
| Veranderlike                | $\bar{X}$    |       | $\bar{X}$ |       | $\bar{X}$ |       |
| Huweliksbevrediging         | 115,98       | 22,10 | 115,77    | 21,91 | 116,19    | 22,52 |
| Gesin-van-oorsprongfaktore: |              |       |           |       |           |       |
| Probleemoplossing           | 2,30         | 0,62  | 2,35      | 0,59  | 2,25      | 0,64  |
| Kommunikasie                | 2,20         | 0,65  | 2,22      | 0,59  | 2,18      | 0,70  |
| Rolle                       | 2,05         | 0,43  | 2,08      | 0,42  | 2,02      | 0,45  |
| Affektiewe responsiwiteit   | 2,18         | 0,68  | 2,26      | 0,72  | 2,10      | 0,64  |
| Affektiewe betrokkenheid    | 2,01         | 0,45  | 2,01      | 0,41  | 2,02      | 0,48  |
| Gedragsbeheer               | 1,78         | 0,41  | 1,86      | 0,43  | 1,70      | 0,39  |
| Algemene funksionering      | 1,98         | 0,59  | 2,04      | 0,58  | 1,93      | 0,61  |

Die gemiddelde huweliksbevredigingtelling vir mans en vroue dui daarop dat huweliksbevrediging redelik hoog was in die onderoekgroep (die maksimumtelling is 158). Dit blyk ook dat funksionering ten opsigte van al die gesin-van-oorsprongfaktore goed is aangesien die tellings nader is aan 1 (gesonde funksionering) as aan 4 (disfunksie). Vir die mans en vroue was funksionering ten opsigte van probleemoplossing die swakste en gedragsbeheer die beste. Albei groepe se telling op die algemene funksioneringskaal dui ook op gesonde aanpassing. Hierdie skaal sluit items soos ondersteuning in krisistye, onvoorwaardelike aanvaarding, uitdrukking van gevoelens, effektiewe besluitneming, vertroue, afwesigheid van misverstande en afwesigheid van slegte emosies in.

## VERBANDE TUSSEN HUWELIKSBEVREDIGING EN GESIN-VAN-OORSPRONGFAKTORE

Soos reeds aangetoon, is die doelwitte van die studie om:

- Eerstens die verband tussen egpare se mate van huweliksbevrediging wat hul ervaar en hul eie gesin-van oorsprongfaktore te ondersoek. Dit sal vir die groep as 'n geheel en vir die mans en vroue afsonderlik ondersoek word.

- Tweedens die verband wat mans se gesin-van-oorsprongfaktore op die vrou se huweliksbevrediging mag hê asook die verband wat vroue se gesin-van-oorsprongfaktore op die man se huweliksbevrediging mag hê, te ondersoek.

Ten einde die eerste doelwit van die studie te ondersoek, is Pearson se produkmomentkorrelasiekoëffisiënte bereken en die resultate verskyn vir die totale asook die twee geslagte afsonderlik in Tabel 5. Om te bepaal of daar 'n verskil in die verbande tussen gesin-van-oorsprongfaktore en huweliksbevrediging vir die mans en vroue is, is Fisher se  $r$ -tot  $z$ -transformasie gebruik. Die resultate hiervan verskyn ook in Tabel 5.

Tabel 5: Korrelasiekoëffisiënte tussen huweliksbevrediging en gesin-van-oorsprongfaktore vir die totale groep (N=94) asook die twee geslagte (n=47) afsonderlik

| Gesin-van-oorsprongfaktore | Huweliksbevrediging |       |         | Z      |
|----------------------------|---------------------|-------|---------|--------|
|                            | Totale groep        | Mans  | Vroue   |        |
| Probleemoplossing          | -0,15               | -0,14 | -0,17   | 0,145  |
| Kommunikasie               | -0,16               | -0,15 | -0,17   | 0,098  |
| Rolle                      | -0,33**             | -0,19 | -0,47** | 1,486  |
| Affektiewe responsiwiteit  | -0,24*              | -0,24 | -0,24   | 0,000  |
| Affektiewe betrokkenheid   | -0,19               | -0,28 | -0,11   | -0,832 |
| Gedragsbeheer              | -0,03               | 0,01  | -0,07   | -0,280 |
| Algemene funksionering     | -0,20               | -0,16 | -0,24   | 0,393  |

\*  $p \leq 0,05$  (kritieke  $z$ : 1,6449)

\*\*  $p = 0,01$  (kritieke  $z$ : 2,3263)

$p = 0,1$  : klein effek

$p = 0,3$  : medium effek

$p = 0,5$  : groot effek

Dit is eerstens uit Tabel 5 duidelik dat vir die totale groep beduidende korrelasies tussen die rolleskaal (op die 1%-peil) en huweliksbevrediging asook tussen affektiewe responsiwiteit (op die 5%-peil) en huweliksbevrediging voorkom. Beide die koëffisiënte is negatief, wat daarop dui dat hoe beter rolle binne die gesin-van-oorsprong gedefinieer is en hoe meer gepas hul affektiewe responsiwiteit was, hoe hoër is die mate van huweliksbevrediging wat die persone ervaar. Indien die groep volgens geslag verdeel word, is vir die mans geen verbande tussen

die gesin-van-oorsprongfaktore en hul huweliksbevrediging gevind wat minstens op die 5%-peil beduidend is nie. Wat die vroue betref korreleer die rolleskaal wel statisties beduidend (op die 1%-peil) met hul huweliksbevrediging. Soos in die geval met die totale groep is hierdie verband ook negatief wat daarop dui dat hoe beter rolle binne die gesin-van-oorsprong gedefinieer was, hoe hoër is haar huweliksbevrediging. Wanneer na die effekgroottes van die korrelasies gekyk word, dan blyk dit dat dit medium tot groot effekgroottes toon en wel matige praktiese waarde het.

Volgens die berekende z-waardes kom nie beduidende verskille in verbande tussen die gesin-van-oorsprongfaktore en huweliksbevrediging vir die twee geslagte voor nie.

Ten einde te bepaal in watter mate die gesin-van-oorsprongfaktore (voorspellers) gesamentlik daarin slaag om hul huweliksbevrediging te verklaar, is 'n meervoudige regressie -ontleding vir die totale groep en daarna vir die twee geslagte uitgevoer. Die resultate hiervan verskyn in Tabel 6.

Tabel 6: Resultate van meervoudige regressie -ontledings vir die totale groep en geslagte afsonderlik

| Groep        | R <sup>2</sup> | ?     | F    | p       |
|--------------|----------------|-------|------|---------|
| Totale groep | 0,1562         | 7; 85 | 2,25 | 0,0379* |
| Mans         | 0,1731         | 7; 38 | 1,14 | 0,3613  |
| Vroue        | 0,3212         | 7; 39 | 2,64 | 0,0249* |

\* p = 0,05

Vir die totale groep is 'n R<sup>2</sup>-waarde van **0,1562** verkry, wat op die 5%-peil (F7;85 = 2,25) beduidend is. Gevolglik kan afgelei word dat die gesin-van-oorsprongfaktore **15,62%** van die variansie in huweliksbevrediging vir die totale groep verklaar. Die meervoudige regressie vir die twee geslagte toon aan dat ten opsigte van die vroue 'n beduidende persentasie (F7;39 = 2,64) van die variansie in hul huweliksbevrediging deur hul gesin-van-oorsprongfaktore verklaar word. Volgens die berekende R<sup>2</sup>-waarde word **32,12%** van die variansie verklaar. Vir die mans kon nie 'n beduidende resultaat verkry word nie, aangesien gesin-van-oorsprongfaktore slegs **17,31%** van die variansie in hul huweliksbevrediging verklaar. Ten

opsigte van die totale groep asook vir die vroue is die resultate met hiërargiese regressie-ontledings opgevolg. Vir die totale groep verskyn die resultate in Tabel 7.

Tabel 7: Bydraes van die verskillende voorspeller veranderlikes tot  $R^2$  rakende huweliksbevrediging van die totale groep

| Veranderlikes in ontledings | Veranderlike weggelaat | $R^2$  | Bydrae tot $R^2$ | F       | $f^2$ |
|-----------------------------|------------------------|--------|------------------|---------|-------|
| 1. pr+km+rl+ar+ab+gb+af     | -                      | 0,1562 | -                | -       | -     |
| 2. pr+km+rl+ar+ab+gb        | af                     | 0,1561 | 0,0001           | 0,010   | 0,11  |
| 3. pr+km+rl+ar+ab+af        | gb                     | 0,1285 | 0,0277           | 2,827   |       |
| 4. pr+km+rl+ar+gb+af        | ab                     | 0,1555 | 0,0007           | 0,071   |       |
| 5. pr+km+rl+ab+gb+af        | ar                     | 0,1384 | 0,0178           | 1,816   |       |
| 6. pr+km+ar+ab+gb+af        | rl                     | 0,0680 | 0,0882           | 9,000** |       |
| 4. pr+rl+ar+ab+gb+af        | km                     | 0,1514 | 0,0048           | 0,490   | 0,11  |
| 5. km+rl+ar+ab+gb+af        | pr                     | 0,1561 | 0,0001           | 0,010   |       |

Sleutel: [pr = probleemoplossing; km = kommunikasie; rl = rolle; ar = affektiewe responsiwiteit; ab = affektiewe betrokkenheid; gb = gedragsbeheer en af = algemene funksionering].

\*\*  $p = 0,01$

\*  $p = 0,05$

$f^2 = 0,01$  : klein effek

$f^2 = 0,15$  : medium effek

$f^2 = 0,35$  : groot effek

Wanneer die bydraes van die individuele veranderlikes tot  $R^2$  vir die totale groep ondersoek word, is dit duidelik dat een gesin-van-oorsprongfaktor, naamlik rolle op die 1%-peil 'n beduidende bydrae tot die verklaring van die variansie in huweliksbevrediging lewer. Na aanleiding van die riglynwaardes van die verskillende effekgroottes (kyk  $f^2$ ), is dit duidelik dat hierdie resultaat 'n medium effekgrootte lewer wat daarop dui dat dit 'n matige praktiese waarde het. Dit wil dus voorkom dat wanneer die gesin-van-oorsprong hul rolle duidelik definieer, dit 'n positiewe bydrae lewer tot die latere huweliksbevrediging van die kinders wat binne daardie gesin grootgeword het.

Vir die vroue is ook 'n hiërargiese regressie-ontleding gedoen en hulle resultate verskyn in Tabel 8.

Tabel 8: Bydraes van die verskillende voorspeller veranderlikes tot  $R^2$  rakende huweliksbevreëdiging van die vroue

| Veranderlikes in ontledings | Veranderlike weggelaat | $R^2$  | Bydrae tot $R^2$ | $F$      | $f^2$ |
|-----------------------------|------------------------|--------|------------------|----------|-------|
| 1. pr+km+rl+ar+ab+gb+af     | -                      | 0,3212 | -                | -        | -     |
| 2. pr+km+rl+ar+ab+gb        | af                     | 0,3082 | 0,0130           | 1,667    | 0,07  |
| 3. pr+km+rl+ar+ab+af        | gb                     | 0,2980 | 0,0232           | 2,974    |       |
| 4. pr+km+rl+ar+gb+af        | ab                     | 0,2772 | 0,0440           | 5,64*    |       |
| 5. pr+km+rl+ab+gb+af        | ar                     | 0,3163 | 0,0049           | 0,628    |       |
| 6. pr+km+ar+ab+gb+af        | rl                     | 0,0868 | 0,2344           | 30,051** | 0,35  |
| 4. pr+rl+ar+ab+gb+af        | km                     | 0,3124 | 0,0088           | 1,128    |       |
| 5. km+rl+ar+ab+gb+af        | pr                     | 0,3211 | 0,0001           | 0,0128   |       |

Sleutel: [pr=probleemoplossing; km=kommunikasie; rl=rolle; ar=affektiewe responsiwiteit; ab=affektiewe betrokkenheid; gb=gedragsbeheer en af=algemene funksionering].

\*\*  $p = 0,01$

\*  $p = 0,05$

Wanneer die bydraes van die individuele veranderlikes tot  $R^2$  vir die vroue ondersoek word, is dit duidelik dat twee gesin-van-oorsprongfaktore, naamlik rolle (op die 1%-peil) en affektiewe betrokkenheid (op die 5%-peil) beduidende bydraes tot die verklaring van die variansie in hul huweliksbevreëdiging lewer. Na aanleiding van die riglynwaardes van die verskillende effekgroottes (kyk  $f^2$ ), is dit duidelik dat affektiewe betrokkenheid 'n klein tot medium effekgrootte lewer terwyl rolle 'n groot effekgrootte lewer. Die mate waartoe die rolle binne die gesin-van-oorsprong duidelik gedefinieer was, speel dus 'n prominente rol in die huweliksbevreëdiging van vroue. Dit blyk ook dat affektiewe betrokkenheid (die mate waartoe haar gesin-van-oorsprong belangstelling in die vrou getoon het) 'n positiewe bydrae lewer tot die vrou se huweliksbevreëdiging.

Ten einde die tweede doelwit van die studie te ondersoek, is Pearson se produkmomentkorrelasiekoëffisiënte bereken. Die verband tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktore met die man se huweliksbevreëdiging en die man se gesin-van-oorsprongfaktore met die vrou se huweliksbevreëdiging is ondersoek. Die resultate van hierdie korrelasies verskyn in Tabel 9.

Tabel 9: Korrelasiekoëffisiënte tussen huweliksbevrediging van vrou/man en gesin-van-oorsprongfaktore van die man/vrou

| Gesin-van-oorsprongfaktore | Huweliksbevrediging |        |
|----------------------------|---------------------|--------|
|                            | Vroue               | Mans   |
| Probleemoplossing          | -0,07               | -0,16  |
| Kommunikasie               | -0,04               | -0,11  |
| Rolle                      | -0,07               | -0,30* |
| Affektiewe responsiwiteit  | -0,15               | -0,09  |
| Affektiewe betrokkenheid   | -0,09               | -0,07  |
| Gedragbeheer               | 0,16                | -0,21  |
| Algemene funksionering     | -0,03               | -0,14  |

\*  $p \leq 0,05$

Uit Tabel 9 blyk dat 'n korrelasie tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* en die huweliksbevrediging van die man voor kom wat op die 5%-peil beduidend is. Ongeveer 9% van die variansie in die man se huweliksbevrediging kan deur hierdie gesin-van-oorsprongfaktor van sy vrou verklaar word. Die gerapporteerde beduidende koëffisiënt is negatief, wat daarop dui dat hoe beter gedefinieer die rolle is wat in die vroue se gesinne -van-oorsprong vervul is, hoe hoër is die mate van huweliksbevrediging wat die man ervaar. Die ooreenstemmende effekgrootte van hierdie korrelasie is medium en die resultaat is dus van matige praktiese waarde. Geen beduidende verbande kon tussen die man se gesin-van-oorsprongfaktore en die vrou se huweliksbevrediging verkry word nie.

Vervolgens is ondersoek in welke mate die vrou se gesin-van-oorsprongfaktore gesamentlik daarin slaag om die man se huweliksbevrediging te voorspel asook die mate waarin die man se gesin-van-oorsprongfaktore gesamentlik die vrou se huweliksbevrediging kan voorspel. Vir hierdie doel is meervoudige regressie-ontledings uitgevoer en die resultate verskyn in Tabel 10.

Tabel 10: Resultate van meervoudige regressie-ontledings rakende die voorspelling van huweliksbevrediging van die mans/vroue op grond van vrou/man se gesin-van-oorsprongfaktore

| Groep | $R^2$  | $\eta^2$ | $F$  | $p$    |
|-------|--------|----------|------|--------|
| Mans  | 0,1237 | 7; 39    | 0,79 | 0,6027 |
| Vroue | 0,1108 | 7; 38    | 0,68 | 0,6909 |

Die vrou/man se gesin-van-oorsprongfaktore slaag nie gesamentlik daarin om 'n beduidende persentasie van die man/vrou se huweliksbevrediging te verklaar nie. Gevolglik is nie hiërargiese regressie-ontledings gedoen om die spesifieke bydrae van elke gesin-van-oorsprongfaktor te bepaal nie.

## SAMEVATTING

In hierdie studie is bevind dat daar wel 'n verband is tussen sekere gesin-van-oorsprongfaktore en huweliksbevrediging. Sabatelli en Bartle-Haring (2003) het die vraag of gesin-van-oorsprongfaktore huweliksaanpassing tot selfs in middelvolwasenheid kan beïnvloed, beantwoord. In ooreenstemming met die navorsers se resultate is gevind dat die patrone van interaksie wat vasgelê word in die gesin waarbinne 'n individu grootword tot in die middeljare 'n rol in huweliksbevrediging en ook dan indirek in daardie persoon se welstand speel.

'n Verband is gevind tussen rolle en huweliksbevrediging en rolle verklaar ook 'n beduidende deel van die variansie van huweliksbevrediging in die middeljare. Hoe beter gedefinieer en toegewys die rolle in die gesin-van-oorsprong was, hoe hoër is 'n persoon se huweliksbevrediging. Hierdie rolle sluit die voorsiening van hulpbronne, ondersteuning en versorging, seksuele bevrediging van die ouers, die bestuur van sisteme en die aanleer van lewensvaardighede in (Epstein & Bishop, 1991). Dit mag wees dat kinders in sodanige gesinne 'n hoë mate van sekuriteit ervaar (daar word in hul behoeftes voorsien) en dat die vaardighede wat hulle verwerf het, hulle in staat stel om goeie / ge skikte huweliksmaats te kies. Hulle het ook vroeg reeds geleer dat elke gesinslid sekere verantwoordelikhede het om gesinsfunksies te vervul en daarom kan hulle in hul eie huwelike in mekaar se behoeftes voorsien en verantwoordelikheid aanvaar vir die vestiging van huweliksgeluk.

Daar is ook 'n verband tussen affektiewe responsiwiteit en huweliksbevrediging. As 'n persoon dus in sy gesin-van-oorsprong geleer het om 'n verskeidenheid emosies toepaslik uit te druk, sal sy/haar huweliksbevrediging ook hoër wees. Die gepaste uitdrukking van emosies moedig kommunikasie aan: die paar bevestig gereeld hul liefde en waardering vir mekaar, misverstande word uitgeklaar en probleme word opgelos.

Dit is verrassend dat daar geen verband tussen enige van die ander gesin-van-oorsprongfaktore en die huweliksbevrediging van die totale steekproef gevind is nie, aangesien verskeie navorsers reeds bewys het dat beide probleemoplossing en kommunikasievaardighede 'n belangrike rol speel in die sukses van 'n langtermynverhouding (Conger & Conger, 2002; Kaslow & Robison, 1996; Sanders et al., 1999). Hierdie navorsers het nie noodwendig hul navorsing op die gesin-van-oorsprong toegespits nie, maar die vaardighede wat hulle ondersoek het, word tog meestal binne die individu se gesin verwerf (Du Rand, 1991).

Dit blyk ook dat daar 'n verband is tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* en haar huweliksbevrediging. Beide rolle en affektiewe betrokkenheid verklaar 'n beduidende deel van die variansie in 'n vrou se huweliksbevrediging. Die mate waartoe haar gesin dus opreg in haar en haar aktiwiteite belanggestel het, dra by tot haar huweliksbevrediging. Volgens Bartle-Haring en Sabatelli (1998) is daar 'n direkte verband tussen interaksie in die gesin-van-oorsprong en huweliksaanpassing. Dit mag wees dat die opregte belangstelling binne haar gesin-van-oorsprong 'n vrou eiewaarde gee en dat sy daarom ook meer selfvertroue het om van haar eie huwelik 'n sukses te maak. Moontlik speel affektiewe betrokkenheid 'n rol in huweliksbevrediging juis omdat die vrou se ouers of familie haar steeds ondersteun en by haar lewe betrokke bly. Haar gesin-van-oorsprong is dus 'n belangrike sosiale ondersteuningsstelsel wat kan bydra tot haar bevrediging in haar huwelik. 'n Vrou se gesin-van-oorsprongfaktore verklaar ook gesamentlik 'n beduidende deel van die variansie in haar huweliksbevrediging.

Die resultate van die huidige navorsing verskil van die van Sabatelli en Bartle-Haring (2003) in die opsig dat geen beduidende verbande gevind is tussen die man se gesin-van-oorsprongfaktore en sy eie huweliksbevrediging nie. Sabatelli en Bartle-Haring se steekproef het ook uit geskoolde blanke persone bestaan. Dit was egter 'n Amerikaanse groep en die

gemiddelde ouderdom van die mans was 49 jaar (ongeveer 15 jaar ouer as die mans in die huidige steekproef).

Daar is tog gevind dat die vrou se gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* 'n verband het met die man se huweliksbevrediging. Die feit dat die vrou dus in haar gesin-van-oorsprong geleer het om gesinsfunksies effektief te vervul, mag daartoe lei dat sy ook haar man se behoeftes effektief vervul en dus sy bevrediging verhoog.

Die implikasies vir die praktyk is tweevoudig: enersyds behoort intervensie ten opsigte van die praktyke van die vrou se gesin-van-oorsprong, en spesifiek die definiëring en toewysing van rolle, beide die man en vrou se huweliksbevrediging te bevorder. Andersyds behoort ouers ingelig te word oor die bydrae wat hulle vroeg reeds kan lewer tot hul kinders se huweliksbevrediging deur te verseker dat die rolle binne die gesin gesonde gesinsfunksionering bevorder. Buiten rolle is die uitdrukking van toepaslike emosie en opregte belangstelling ook belangrik en behoort dit binne die konteks van gesinsterapie aangemoedig te word.

In die lig van die hoeveelheid egskedings in ons land, is dit belangrik om beide voorkomend te werk (veral in kritieke stadiums soos die middeljare) en effektiewe intervensie te doen ten opsigte van pare wat aanmeld vir huweliksterapie. Nog heelwat studie en inligting is nodig rakende die huwelike van middeljarige pare en hopelik sal faktore wat die fokus van intervensie behoort te wees, al hoe duideliker word.

Die studie het 'n bydrae tot die navorsing gelever deurdat faktore wat huweliksbevrediging en welstand kan bevorder, geïdentifiseer is. Die belang van die gesin-van-oorsprong, veral in die vrou se huweliksbevrediging, is uitgelig. Daar is 'n groot leemte ten opsigte van resente ondersoeke na gesin-van-oorsprongfaktore onder Suid-Afrikaanse pare, terwyl dit uit oorsese navorsing duidelik blyk dat sodanige faktore nie meer geïgnoreer kan word nie (Doucet & Aseltine, 2003; Freeman, 1992; Larson & Holman, 1994).

Toekomstige studies kan die huidige bevindinge uitbrei en repliseer. Die steekproef het uit hoogs geskoolde en meestal professionele persone bestaan. Volgens Rogers en Amato (1997) kan persone wat goed gekwalifiseer is, 'n hoër mate van huweliksbevrediging ervaar. Die invloed van gesin-van-oorsprongfaktore in middel- en laeklaspopulasies kan in die toekoms

ondersoek word. Dit sou ook belangrik wees om kruiskulturele studies te doen aangesien die effek van die gesin waarin die individu grootword, moontlik sal verskil van kultuur tot kultuur.

Die steekproef was klein en die resultate kan nie veralgemeen word nie, aangesien die steekproef nie ewekansig getrek is nie. Die studie het ook gesteun op selfrapporteringsvraelyste wat impliseer dat data nie objektief ingewin is nie en moontlik foutief kan wees. Veral inligting oor die gesin-van-oorsprong steun op die proefpersoon se langtermyngeheue en is moontlik nie akkuraat gerapporteer nie.

## BRONNELYS

- Amato, P.R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 628 – 640.
- Bartle-Haring, S. & Sabatelli, R. (1998). An intergenerational examination of patterns of individual and family adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 903 – 911.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D. & Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964 – 980.
- Bray, J.H. (1995). Family assessment: current issues in evaluating families. *Family Relations*, 44, 469 – 477.
- Cavanaugh, J.C. (1993). *Adult development and aging* (2nd ed). Wadsworth.
- De Wet, C.F. (1985). *Huweliksterapie met verwysing na gesinne van oorsprong*. Ongepubliseerde Meestersgraadverhandeling, Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
- Doucet, J. & Aseltine, R.H. (2003). Childhood family adversity and the quality of marital relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 818 – 842.
- Du Rand, P.J. (1991). *Die rol van kommunikasie-opleiding as hulpmiddel in huweliksterapie*. Ongepubliseerde proefskrif, Universiteit van die Oranje Vrystaat: Bloemfontein.
- Epstein, N.B., Baldwin, L.M. & Bishop, D.S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family therapy*, 9, 171 – 182.

- Epstein, N.B. & Bishop, D.S. (1991). Problem-centered systems therapy of the family. In Gurman, A.S. & Kniskern, D.P. *Handbook of family therapy*. (444 – 482). New York: Brunner / Mazel.
- Fincham, F.D. & Bradbury, T.N. (1993). Marital satisfaction, depression and attributions: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 442 – 452.
- Freeman, D.S. (1992). *Family therapy with couples*. David S. Freeman, D.S.W.
- Glick, I.D. & Kessler, D.R. (1980). *Marital and family therapy* (2nd ed.). New York: Grune & Stratton.
- Howell, D.C. (2002). *Statistical methods for psychology* (5<sup>th</sup> ed.). Johannesburg : Duxbury.
- Huysamen, G.K. (1993). *Metodologie vir die sosiale en gedragwetenskappe*. Outeur.
- Jacobson, N.S. & Addis, M.E. (1993). Research on couples and couple therapy: what do we know? Where are we going? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 85 – 93.
- Kaslow, F. & Robison, J.A. (1996). Long-term satisfying marriages: perceptions of contributing factors. *The American Journal of Family Therapy*, 24, 153 – 169.
- Klohn, E.C. & Bera, S. (1998). Behavioral and experiential patterns of avoidantly and securely attached women across adulthood: a 31-year longitudinal perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 211 – 223.
- Language, Z. (1998). 'n Psigo-opleidingsprogram vir die verbetering van huwelikstevredenheid. Ongepubliseerde Meestersgraadverhandeling, Universiteit van Pretoria.
- Larson, J.H. & Holman, T.B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228 – 237.

- Locke, H.J. & Wallace, K.M. (1959). Short marital adjustment prediction tests: their reliability and validity. *Marriage and Family living*, 21, 251 – 255.
- Lopez, S.J. & Snyder, C.R. (2003). *Positive psychological assessment* Washington: American Psychological Association.
- Mathews, M. (2003). *A study of factors contributing to marital satisfaction*. Ongepubliseerde Meestersgraad-verhandeling, Universiteit van Zululand.
- Miller, I.W., Ryan, C.E., Keitner, G.I., Bishop, D.S. & Epstein, N.B. (2000). The McMaster approach to families: theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22, 168 – 189.
- Myers, D.G. (1992). *The pursuit of happiness*. David G. and Carol P. Myers charitable foundation.
- Naude, A. (1990). *Indikatore vir huwelikstevredenheid met die oog op die bevordering van huweliksverhoudings*. Ongepubliseerde Meestersgraadverhandeling, Randse Afrikaanse Universiteit: Johannesburg.
- Nunnally, J. & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Rogers, S.J. & Amato, P.R. (1997). Is marital quality declining? The evidence from two generations. *Social forces*, 75, 1089 – 1100.
- Ryff, C.D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current directions in psychological science*, 4, 99 – 104.
- Sabatelli, R.M. & Bartle-Haring, S. (2003). Family-of-origin experiences and adjustment in married couples. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 159 – 169.
- Sanders, M.R., Halford, W.K. & Behrens, B.C. (1999). Parental divorce and premarital couple communication. *Journal of Family Psychology*, 13, 60 – 74.

- SAS Institute (2003). *SAS user's guide: Statistics version 8.2 edition*. Cary: Author.
- Schutte, N.S. & Malouff, J.M. (1995). *Sourcebook of adult assessment strategies*. New York: Plenum press.
- Seligman, M.E.P. (2002). *Authentic happiness*. New York: The free press.
- SPSS Incorporated (2001). *SPSS user's guide: Version 12.0*. New York: Author.
- Statistiek Suid-Afrika. (2004). *Primary tables South Africa – Census '96 and 2001 compared*. Verkry op 5 Januarie 2005, van [www.statssa.gov.za](http://www.statssa.gov.za).
- Steyn, H.S. (1999). *Praktiese beduidendheid : die gebruik van effekgroottes*. Potchefstroom : Publikasiebeheerkomitee , Pu vir CHO.
- Vaillant C.O. & Vaillant, G.E. (1993). Is the U-curve of marital satisfaction an illusion? A 40-year study of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 230 – 239.
- Van der Westhuizen, G.J.; Monteith, J.L. de K. & Steyn, H.S. (1989). Relative contribution of different sets of variables to the prediction of the academic achievement of black students. *South African Journal of Education*, 9, 769-773.
- Waite, L.J. & Lillard, L.A. (1991). Children and marital disruption. *American Journal of Sociology*, 96, 930 – 953.

## ABSTRAK

Die onlangse paradigmaskuif na die Positiewe Sielkunde behels 'n sterker klem op psigologiese welstand en die faktore wat 'n bydrae daartoe lewer. Huweliksbevrediging word as 'n belangrike determinant van 'n persoon se algemene welstand beskou (Larson & Holman, 1994, Ryff, 1995). Dit volg dan dat, in die strewe na welstand en geluk, dit belangrik sou wees om te bepaal watter faktore huweliksbevrediging beïnvloed. Een van die faktore wat in verband met huweliksbevrediging bestudeer word, is die onderskeie huweliksmats se gesinne-van-oorsprong. Dit word dan ook algemeen aanvaar dat persone gevorm word deur die ervarings binne hul oorspronklike gesinne (Bartle-Haring & Sabatelli, 1998; Freeman, 1992). Met hierdie studie is beoog om die verband tussen getroude middelvolwassenes se vlak van huweliksbevrediging en gesin-van-oorsprongfaktore te ondersoek. Gevolglik is 'n nie-eksperimentele tipe navorsing ter sprake. Eerstens is die verband tussen die egpare (mans en vroue gesamentlik) se mate van huweliksbevrediging en hul eie gesin-van-oorsprongfaktore ondersoek. Daarna is hierdie verbande vir die mans en vroue afsonderlik ondersoek. Tweedens is die verband tussen die man se gesin-van-oorsprongfaktore en die vrou se huweliksbevrediging asook die verband tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktore en die man se huweliksbevrediging ondersoek. Die Huweliksaanpassingstoets van Locke en Wallace (1959) is gebruik om huweliksbevrediging te meet. Die items van die toets omvat 'n verskeidenheid dimensies van huweliksfunksionering (Schutte & Molouff, 1995). Die McMaster Gesinsassesseringsinstrument is gebruik om funksionering binne die gesin-van-oorsprong in ses areas te meet: probleemoplossing, kommunikasie, rolle, affektiewe responsiwiteit, affektiewe betrokkenheid en gedragsbeheer (Epstein & Bishop, 1991). Die instrument het ook 'n algemene funksioneringskaal. 'n Sneebalsteekproef van 47 getroude pare is verkry. Die proefpersone kom uit 'n homogene groep, naamlik Afrikaanssprekende getroude egpare wat ten minste een kind het en waarvan beide huweliksmats tussen 29 en 40 jaar oud is. Dit het na afloop van die meting geblyk dat die groep hoofsaaklik uit hoogs geskoolde persone bestaan het. 71 persone (75,5% van die totale groep) se beroepe is professioneel, semi-professioneel, tegnies, besturend, uitvoerend of administratief van aard. Die instrumente is selfrapporteringsvraelyste. In hierdie studie is 'n verband gevind tussen die gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* en huweliksbevrediging. Rolle verklaar ook 'n beduidende deel van die variansie van huweliksbevrediging in die middeljare. Hoe beter gedefinieer en toegewys die rolle in die gesin-van-oorsprong was, hoe hoër is 'n persoon se huweliksbevrediging. Daar is

ook 'n verband tussen affektiewe responsiwiteit en huweliksbevrediging. As 'n persoon dus in sy gesin-van-oorsprong geleer het om 'n verskeidenheid emosies toepaslik uit te druk, kan dit 'n bydrae lewer tot sy/haar huweliksbevrediging. Dit blyk ook dat daar 'n verband is tussen die vrou se gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* en haar eie huweliksbevrediging. Beide *rolle* en affektiewe betrokkenheid verklaar 'n beduidende deel van die variansie in 'n vrou se huweliksbevrediging. Die mate waartoe haar gesin dus opreg in haar en haar aktiwiteite belanggestel het, dra by tot haar huweliksbevrediging. Verder is ook gevind dat die vrou se gesin-van-oorsprongfaktor *rolle* 'n verband het met die man se huweliksbevrediging. Die studie het 'n bydrae tot die navorsing gelewer deurdat faktore wat huweliksbevrediging en welstand kan bevorder, geïdentifiseer is. Die belang van die gesin-van-oorsprong, veral in die vrou se huweliksbevrediging, is uitgelig. Daar is 'n groot leemte ten opsigte van resente ondersoeke na gesin-van-oorsprongfaktore onder Suid-Afrikaanse pare, terwyl dit uit oorsese navorsing duidelik blyk dat sodanige faktore nie meer geïgnoreer kan word nie (Doucet & Aseltine, 2003; Larson & Holman, 1994).

**Sleuteltermes:** welstand, huweliksbevrediging, gesin-van-oorsprong, middelvolwassenheid, McMaster Gesinsassesseringinstrument, Locke Wallace Huweliksaanpassingstoets, *rolle*, affektiewe responsiwiteit, affektiewe betrokkenheid.

## **ABSTRACT**

The recent paradigm shift towards Positive Psychology emphasizes psychological wellbeing and the factors that promote wellbeing. Marital satisfaction is seen as an important determinant of a person's general wellbeing (Larson & Holman, 1994, Ryff, 1995). Therefore, in striving for wellbeing and happiness, it would be important to determine which factors influence marital satisfaction. One of the factors that are studied in relation to marital satisfaction is the families-of-origin of the marital partners. It is generally accepted that individuals are shaped by their experiences within their original families (Bartle-Haring & Sabatelli, 1998; Freeman, 1992). This study investigated the relationship between the level of marital satisfaction of married couples in their middle adult years and their family-of-origin factors. Consequently the research type is non-experimental. Firstly the relationship between the couples' (husbands and wives combined) level of marital satisfaction and their own family-of-origin factors were investigated. These relationships for husbands and wives were also investigated independently. Secondly the relationship between the husband's family-of-origin factors and the wife's level of marital satisfaction, and the wife's family-of-origin factors and the husband's level of marital satisfaction were investigated. The Marital Adjustment Test of Locke and Wallace (1959) was used to measure marital satisfaction. The items of this test comprise several dimensions of marital functioning (Schutte & Molouff, 1995). The McMaster Family Assessment Device was used to measure family-of-origin functioning within six areas: problem solving, communication, roles, affective responsivity, affective involvement and behavior control (Epstein & Bishop, 1991). This instrument also has a general functioning scale. A snowball sample consisting of 47 couples were obtained. The sample population was a homogenous group of Afrikaans-speaking married couples with at least one child. Both marital partners had to be between the age of 29 and 40. After obtaining the results it also became evident that the group consisted mainly of well-schooled individuals. 71 persons' (75,5% of the total group) jobs were professional, semi-professional, technical, managing, executive or administrative in nature. The instruments are self-report questionnaires. In this study a relationship was found between the family-of-origin factor 'roles' and marital satisfaction. Roles also account for a significant part of the variance in marital satisfaction in middle adulthood. If roles were clearly defined and well allocated within the family-of-origin, that person's marital satisfaction would be higher. Affective responsivity also correlates with marital satisfaction. If an individual learned within his/her family-of-origin to express a variety of emotions appropriately, it could contribute to his/her

marital satisfaction. A relationship was found between the wife's family-of-origin factor roles and her own marital satisfaction. Both roles and affective involvement account for a significant part of the variance in the wife's marital satisfaction. The greater the extent to which her family-of-origin was interested in her and her activities, the greater her marital satisfaction. Lastly, the wife's family-of-origin factor roles correlated with the husband's marital satisfaction. This study contributed to the research by identifying factors that can promote marital satisfaction and wellbeing. The importance of the family-of-origin, especially with regard to a woman's marital satisfaction, was highlighted. A big gap exists concerning the studying of family-of-origin factors in South-African marriages, while research abroad clearly indicates that these factors can not be ignored anymore (Doucet & Aseltine, 2003; Larson & Holman, 1994).

**Keywords:** well being, marital satisfaction, family-of-origin, middle adulthood, McMaster Family Assessment Device, Locke Wallace Marital Adjustment Test, roles, affective responsivity, affective involvement.